

Jätevesineuvonta Keski-Suomessa 2017 Loppuraportti

Tuija Manerus

Sisällys

1	Yleistä hankkeesta	3
1.1	Hankkeen rahoitus	3
1.2	Hankkeen kulut	3
1.3	Hankkeen suunnittelu ja hallinnointi	3
1.4	Yhteistyö kuntien kanssa	4
1.5	Muut yhteistyötahot	4
2	Hankkeen jätevesineuvojat ja muut työntekijät	4
2.1	Toimialueet, tehtävät ja työajan käyttö	5
2.2	Neuvojien taustat ja koulutus	5
3	Tiedotus ja markkinointi	6
4	Yleisneuvonta	7
4.1	Puhelin- ja sähköpostineuvonta	7
4.2	Neuvontapisteet tapahtumissa	7
4.3	Yleisötilaisuudet	8
4.4	Yksilöllinen neuvonta	8
5	Kiinteistökohtainen neuvonta	8
5.1	Toteutustapa	10
5.2	Kiinteistöjen jätevesijärjestelmien taso	11
5.3	Kiinteistöjen käyttö	11
5.4	Yhteenvedo käynneillä annetuista arvioista	15
5.4.1	Arviot vakituisesti asutuilla kiinteistöillä	15
5.4.2	Arviot vapaa-ajan asunnoilla	16
5.5	Yhteenvedo käynneillä annetuista toimenpide-ehdotuksista	17
6	Arvio hankkeen onnistumisesta ja saatu palaute	19
7	Johtopäätökset	20
	Allekirjoitukset	21
	Liitteet	

1 Yleistä hankkeesta

Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK) toteutti puolueetonta haja-asutuksen jätevesineuvontaa tarjonneen hankkeen Keski-Suomen maakunnassa 1.4.2017 -31.12.2017.

Neuvontaa oli saatavilla koko maakunnassa vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen toiminta-alueiden ulkopuolisilla alueilla. Neuvontaa annettiin puhelimitse, sähköpostitse, messuilla/markkinoilla, kylätapahtumissa ja kiinteistökohtaisilla neuvontakäynneillä. Tietoa oli saatavilla myös jätevesineuvonnan nettisivuilla. Kaikki neuvontamuodot olivat kiinteistönomistajille vapaaehtoisia ja maksuttomia. Hanke toteutettiin Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) jätevesineuvonnan ohjeita noudattaen.

1.1 Hankkeen rahoitus

Hanke rahoitettiin ympäristöministeriön harkinnanvaraisella avustuksella (70 000 €) ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun omalla rahoitusosuudella (6500,00 €). Rahoituksen myönsi ja sen käyttöä valvoi Keski-Suomen ELY-keskus, jonka yhteyshenkilöksi hankkeelle oli nimetty vesitalousasiantuntija Kai Voutilainen.

1.2 Hankkeen kulut

Hankkeen kuluista pääosan muodostivat henkilöstön palkat, matkakulut ja ostopalvelut. Ostopalvelut sisältävät mm. hankkeen mainokset ja esitteet. Muita kustannuksia, kuten esim. neuvojen varusteita tai ostettuja neuvontamateriaaleja, ei ollut.

Taulukko 1. Hankkeen lopulliset kustannukset

Haja-asutuksen jätevesineuvonta 2016-2017	Toteutuneet kustannukset 1.4.2017- 31.12.2017
Henkilöstökustannukset	70 834,58
Ostopalvelut	959,23
Matkakulut	4 628,49
Muut kustannukset	77,70
Kokonaiskustannukset yhteensä €	76 500,00

1.3 Hankkeen suunnittelu ja hallinnointi

Jätevesineuvontahanke suunniteltiin syksyllä 2016, vuoden 2017 neuvontarahoituksen tultua haettavaksi. Suunnittelussa hyödynnettiin JAMK:n hankehenkilöstön osaamista ja aiempia kokemuksia neuvonnan järjestämisestä sekä

edellisten neuvontahankkeiden yhteydessä kertynyttä tietoa. Hanketta suunniteltaessa kuultiin myös alueen kuntien viranomaisten toiveita tarvittavista neuvontatoimista.

Edellisten vuosien tapaan ELY-keskuksen ja kuntien toiveiden mukaisesti neuvonta kohdistettiin koko maakunnan kuntien alueelle, jotta kaikilla kohderyhmään kuuluvilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet saada tarvitsemansa neuvonta, asuin- tai mökkipaikkakunnasta riippumatta.

Hankkeen hallinnoi Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

1.4 Yhteistyö kuntien kanssa

Neuvontahankkeen toiminta aloitettiin saumattomasti edellisen neuvontahankkeen ollessa loppuillaan. Kaikkien kuntien kanssa käytiin keskusteluja sähköpostitse ja puhelimitse hankkeen tavoitteista sekä neuvonnan tarpeista ja kohdentamisesta kunkin kunnan alueella. Kunnilta toivottiin erityisesti neuvonta-alueita, joilla voitaisiin toteuttaa kiinteistökohtaista neuvontaa. Neuvonta-alueita saatiin 7 kunnasta. Muuramessa ja Keuruulla kiinteistökohtaista neuvontaa oli jo aiemmin tehty niin kattavasti, ettei järkeviä neuvonta-alueita enää löytynyt.

Jätevesisäädösten tultua voimaan huhtikuussa 2017 lainsäädäntömuutoksista tiedottamisen tarve korostui. Kaikkiin kuntiin tarjottiin infotilaisuuksia tai neuvontapistettä tapahtumiin, mutta vain noin puolet kunnista tarttui tilaisuuteen. Kuntiin pidettiin yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse koko hankkeen ajan. Yhteistyön määrä ja taso eri kuntien kanssa vaihteli huomattavasti.

1.5 Muut yhteistyötahot

Kuntien lisäksi hankkeella oli muita yhteistyötahoja. ELY-keskus valvoi hankkeen toimintaa ja neuvontatoimien kohdentamisesta käytiin keskusteluja myös heidän kanssaan. Yhteistyötä tehtiin Suomen ympäristökeskuksen, muiden neuvontahankkeiden ja JAMK:n Biotalousinstituutin hallinnoimien maaseudulle kohdistuvien hankkeiden kanssa.

2 Hankkeen jätevesineuvojat ja muut työntekijät

Hankkeessa työskenteli yhteensä kolme työntekijää. Hankkeen toteutuksesta ja toimenpiteistä vastasivat koko hankkeen ajan projektipäällikkö Tuija Manerus, projekti-insinööri Mirja Hurskainen ja projekti-insinööri Nina Pimiä. He kaikki tekivät myös käytännön jätevesineuvontatyötä.

Hankkeelle töitä teki myös projektisihteeri Jaana Sironen (talouden hallinta, kirjanpito, maksatus).

2.1 Toimialueet, tehtävät ja työajan käyttö

Neuvojen toimialueet vuonna 2017 jaettiin maantieteellisesti siten, että Tuija Manerus vastasi eteläisen Keski-Suomen neuvonnasta. Mirja Hurskainen ja Nina Pimiä hoitivat pääsääntöisesti keskeisen ja pohjoisen Keski-Suomen aluetta. Alueiden rajapinnoilla neuvonnasta vastattiin yhteisesti niin, että kaikki tehtävät voitiin hoitaa järkevällä tavalla. Kaikki hoitivat sekä yleis- että kiinteistökohtaista neuvontaa ja vastasivat yhteydenpidosta omien alueidensa kuntiin. Kaikki hankkeelle tehdyt neuvontakäynnit toteutettiin vuoden 2017 aikana.

Projektipäällikkö Tuija Manerus vastasi hankkeen hallinnoinnista, töiden koordinoinnista ja raportoinneista.

2.2 Neuvojen taustat ja koulutus

Tuija Manerus on prosessitekniikan insinööri ja laborantti, joka on erikoistunut haja-asutuksen jätevesien käsittelyyn JAMK:n järjestämässä erikoistumisopinnoissa. Työkokemusta jätevesineuvonnasta hänellä on yli kymmenen vuotta. Hän on toiminut myös kouluttajana ja jätevesisuunnittelijana.

Mirja Hurskainen on rakennusinsinööri ja hän on aikaisemmin toiminut haja-asutuksen vesihuoltohankkeissa. Hänellä on kokemusta tilaisuuksien pitämisestä ja jätevesineuvonnasta.

Nina Pimiä on koulutukseltaan ympäristötekniikan insinööri (AMK) ja ammattiaineiden opettaja. Työkokemusta jätevesineuvonnasta ja haja-asutusalueiden vesihuollon kehittämisestä hänellä on yli kymmenen vuotta. Hän on toiminut haja-asutuksen jätevesienkäsittelyn opettajana ja kouluttajana eri laajuisissa opintokokonaisuuksissa. Sivutoimisesti hän on tehnyt myös jätevesisuunnittelua.

Neuvojat osallistuivat keväällä 2017 etäyhteydellä joko SYKE:n järjestämään loppupäivään tai ympäristöministeriön haja-asutuksen vesihuollon lainsäädäntökoulutukseen. Neuvoilla on aikaisemmilta vuosilta kertynyt vankka kokemus neuvontatyöstä, joten lähempää opastusta kiinteistökäyntien toteuttamiseen ei enää tarvittu. Neuvontakauden aikana kiinteistökäyntien kokemuksia ja tuloksia sekä haastavia neuvontakohteita käytiin läpi yhteisissä hankepalaverissa.

3 Tiedotus ja markkinointi

Hankkeesta tiedotettiin Keski-Suomen ympäristö- ja rakennusvalvontaviranomaisia maaliskuun 2017 lopulla järjestetyssä tiedotus- ja keskustelutilaisuudessa, joka järjestettiin vielä edellisen hankkeen aikana. Neuvontatoimien etenemisestä tiedotettiin kuntia hankkeen aikana puhelimitse ja sähköpostitse.

Kuntiin lähetettiin valmis jätevesineuvonnasta kertova mainos, jonka sai laittaa kunnan nettisivuille, tulostettuna ilmoitustaululle tai jakaa asukkaille. Useiden kuntien kotisivuilla oli linkki jätevesineuvonnan nettisivuille ja/tai jätevesineuvojan yhteystiedot.

Kunnissa järjestetyistä infotilaisuuksista tai neuvontapisteistä tapahtumissa tiedotettiin lehti-ilmoituksin paikallislehdissä. Kuntien tai yhdistysten maksamia lehti-ilmoituksia neuvonnasta oli 5 kpl. Tilaisuuksista muistutettiin myös menovinkillä maakuntalehti Keski-suomalaisen menot -palstalla (6 kpl). Lisäksi kunnat tiedottivat tilaisuuksista nettisivuillaan. Kaikista tilaisuuksista tiedotettiin myös hankkeen omilla nettisivuilla osoitteessa www.jamk.fi/jatevesi. Muita satunnaisia tiedotuskanavia käytettiin aina tilanteen salliessa.

Jätevesineuvonnasta julkaistiin yhteensä 3 hankkeen maksamaa lehti-ilmoitusta; Saarijärveläinen-lehdessä, Wiita-Sanomissa ja Tarvaalan Biotalouskampuksen Tarvaala 150 vuotta Oras-lehden juhlanumerossa. Ilmoitukset kohdistettiin tarkoituksellisesti pohjoiseen Keski-Suomen alueelle, jossa kuntien osoittamia neuvonta-alueita ei ollut.

Yksi hankkeen tavoitteista oli kirjoittaa jätevesiaiheisia artikkeleita maakunnan lehtiin. Jätevesineuvonnasta ja uudistuneista jätevesisäädöksistä tarjottiin juttuja lähes kaikkiin maakunnan paikallislehtien toimituksiin, mutta vain harvat julkaisivat jutun. Juttuja julkaistiin yhteensä 8 kpl. Hankkeen kirjoittama juttu julkaistiin Paikallisuutisissa ja Kotiseudun sanomissa. Toimittajat kirjoittivat hankkeen työntekijöiden haastattelun perusteella juttuja Keski-suomalaisen lomalla liitteeseen ja Sisä-Suomen lehteen. Jätevesi-infoihin osallistuneet toimittajat kirjoittivat jutun Petäjavesilehteen ja Kuhmoisten sanomiin. Muun tilaisuuden yhteydessä olleesta jätevesineuvonnasta kirjoitettiin Saarijärveläinen-lehdessä ja Sampo-lehdessä. YLE Radio Keski-Suomessa oli hankkeen haastattelu valtakunnallisella jätevesiviikolla.

Hanke teetti myös esitekortin, jota jaettiin tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Kortti jätettiin myös niille alueellisen neuvonnan kiinteistöille, joilta ei tavoitettu ketään neuvontakäynnille ehdotettuna aikana. Kortissa oli lyhyt esittely neuvonnasta ja hankehenkilöstön yhteystiedot.

4 Yleisneuvonta

Yleisneuvontaa toteutettiin pitämällä yllä hankkeen nettisivuja, järjestämällä tilaisuuksia ja osallistumalla muiden järjestämiin tilaisuuksiin sekä erilaisiin tapahtumiin. Tarjolla oli neuvontaa myös puhelimitse ja sähköpostitse.

4.1 Puhelin- ja sähköpostineuvonta

Puhelin- ja sähköpostineuvontaa annettiin hankkeen aikana 170 henkilölle. Puhelin ja sähköpostineuvontaan sisältyi tarjotun kiinteistökohtaisen neuvontakäynnin peruneita, joiden kanssa käytiin läpi kiinteistön jätevesien käsittelyn tilanne ja annettiin neuvoja tarvittaessa. Asiakkaina oli myös saarikiinteistöjä ja vapaa-ajan kiinteistöjä, joille ei kirjeessä ehdotettu neuvonta-ajankohtaa. Näitä asiakkaita pyydettiin halutessaan ottamaan yhteyttä neuvojaan ja sopimaan neuvonta-aika. Näiden kiinteistöjen jätevesien käsittelyn tilanne selvitetiin pääsääntöisesti kuitenkin puhelimitse tai sähköpostiviestein.

Puheluihin pyrittiin vastaamaan heti niiden tullessa, mutta mikäli se ei ollut mahdollista soitettiin myöhemmin takaisin asiakkaille. Sähköposteihin pyrittiin vastaamaan muutaman päivän sisällä kysymysten saapumisesta. Usein yksi vastaus ei riittänyt ja kirjeenvaihtoa käytiin muutamien viestien avulla. Syynä tähän oli se, että asiakkaat eivät olleet kuvanneet tilannetta riittävällä tarkkuudella ensimmäisessä viestissään. Joissakin tapauksissa keskustelujen jälkeen päädyttiin tekemään kiinteistökäynti, koska kiinteistön jätevesien käsittelyn tilanne ei ollut ratkaistavissa pelkästään asiakkaan antamien tietojen perusteella.

4.2 Neuvontapisteet tapahtumissa

Hanke osallistui erilaisiin tapahtumiin järjestämällä niihin jätevesineuvontapisteen ja neuvojan paikalle. Näissä tapahtumissa ei pidetty erillisiä luentoja tai muita laajaa kuulijakuntaa tavoittavia puheita. Jätevesineuvojat olivat neuvontapisteillä vastailemassa asiakkaiden kysymyksiin ja jakoivat neuvontamateriaalia.

Neuvontapiste järjestettiin 9 tapahtuman yhteydessä: Äänekoskella Hankkijan kesäpäivä – tapahtumassa, Keuruun torilla, Saarijärvellä Koskenkylän huussi-harjakaisissa, Luhangan kesäkauden avajaisissa, Joutsan joutopäivätorilla, Hankasalmen ja Kuhmoisten toritapahtumassa sekä Tarvaalan biotalouskampuksella (Tarvaala 150 vuotta) avoimien ovien päivissä kahden päivän ajan. Tarkempia neuvoja kyselleet laskettiin ns. tukkimiehen kirjanpidolla, jolloin yk-

silöllistä neuvontaa näissä tapahtumissa annettiin 56 henkilölle. Esitteitä hakeneiden ja neuvontapisteen läheisyydessä oleskelleiden määrä oli vähintään 220 henkilöä.

4.3 Yleisötilaisuudet

Hanke toteutti yhteensä 5 jätevesi-iltaa tai vastaavaa neuvontatilaisuutta. Nämä jätevesi-infot pidettiin yhteistyössä kuntien kanssa Uuraisilla, Jämsässä ja Petäjävedellä. Kuhmoisissa jätevesi-info pidettiin Kuhmoisten vapaa-ajan asukasyhdistys ry:n toimesta. Toivakan tilaisuus oli kunnan teknisen toimiston henkilöstölle suunnattu jätevesi-info. Infotilaisuuksissa käytiin läpi hajajäteveisiä koskeva lainsäädäntö, järjestelmien käsittelyvaihtoehdot sisältäen kuivakäymälät, järjestelmien kunnostuksen vaiheet: suunnittelu, luvat, rakentaminen sekä käyttö- ja huolto. Tilaisuuksien yhteydessä, yleensä lopuksi, oli mahdollisuus saada myös yksilöllisempää neuvontaa ja vastauksia monimutkaisempiin kysymyksiin kuin luennon aikana. Myös mahdollisuus kiinteistökäyntien tilaamiseen annettiin.

Tilaisuuksiin osallistui 105 henkilöä. Yksilöllistä neuvontaa tilaisuuksien yhteydessä annettiin 9 henkilölle.

4.4 Yksilöllinen neuvonta

Yksilöllistä neuvontaa annettiin tarpeen mukaan kaikkien yleisötilaisuuksien ja neuvontapisteen yhteydessä. Hankkeessa olisi ollut mahdollista järjestää myös jätevesiklinikoita, mutta niitä ei pidetty kunnissa tarpeellisena.

Tapauksissa, joissa täsmällisten neuvojen antaminen oli vaikeaa kiinteistön puutteellisten olosuhdetietojen, jätevesijärjestelmätyypin tai -kunnan osalta, asiakkaille tarjottiin neuvontakäyntiä kiinteistölle. Osa kysyjistä palasi myöhemmin asiaan puhelinneuvonnan kautta. Tässä kuvattua yksilöllistä neuvontaa annettiin hankkeen aikana yhteensä 65 henkilölle.

5 Kiinteistökohtainen neuvonta

Kiinteistökohtaisia neuvontakäyntejä tehtiin hankkeessa yhteensä 177 kiinteistölle, joista 107 oli vakituksessa asuinkäytössä ja 70 vapaa-ajan käytössä. Neuvontakäynneistä suurin osa, 146 kpl, tehtiin kuntien kanssa sovituille alueille ja kiinteistönomistajien tilaamina toteutettiin 31 käyntiä. Kiinteistönomistajien tilaamien käyntien osuus kaikista neuvontakäynneistä oli noin 18 %.

Jätevesineuvontakäynnit toteutettiin 11 erillisellä neuvonta-alueella. Alueet sijoituivat Hankasalmen, Joutsan, Jyväskylän, Jämsän, Konneveden, Toivakan ja

Uuraisten kuntien alueille. Jyväskylässä oli viisi erillistä neuvonta-alueita. Neuvontaa tarjottiin kirjeitse yhteensä 532 neuvonta-alueella sijainneelle kiinteistölle. Näistä kirjeistä 374 sisälsi ehdotuksen jätevesineuvojan kiinteistöikäynnin ajankohdaksi. Loput, 158 kirjettä, sisälsivät tietoa neuvonnasta ja mahdollisuudesta kutsua jätevesineuvoja kiinteistöikäynnille. Kiinteistöt, joille ei automaattisesti tarjottu neuvonta-aikaa sijaitsivat saarissa tai olivat sellaisia vapaa-ajan asuntoja, joiden neuvonta-ajankohta sijoittuisi syksyyn, loma-ajan ulkopuolelle. Kylmiä käyntejä, jolloin asiakasta ei tavoitettu paikalta kirjeessä ilmoitettuna aikana oli 61 kpl. Kylmäksi käynniksi luettiin myös muutama tapaus, joissa asukas oli paikalla neuvonta-aikana, mutta ei halunnut neuvontaa.

Neuvotuista kiinteistöistä 118 kpl sijaitsi pohjavesi- tai ranta-alueella (alle 100 metriä vesistöä), jossa tarvittavat jätevesien käsittelyn kunnostustoimet tulee tehdä määräaikaan 31.10.2019 mennessä. Muilla alueilla (yli 100 metriä vesistöä), joissa kunnostustoimet voidaan tehdä oman aikataulun mukaan, sijaitsi 49 kiinteistöä. Kiinteistöistä 10 kpl sijaitsi joko noin 100 metrin etäisyydellä vesistöä tai niiden lähistöllä olevan vesialueen vesistö-määritelmä oli epäselvä, jolloin niiden tarkkaa sijoittumista ei voinut kiinteistöikäynnin yhteydessä varmistaa. Kiinteistönomistajan tehtäväksi jäi näissä tapauksissa varmistaa kunnasta, sijaitseeko kiinteistö määräaikaan sidotun kunnostusvelvoitteen piirissä vai ei.

Kiinteistökohtaisilla neuvontakäynneillä arvioitiin olemassa olevan jätevesijärjestelmän kunto, käyttökelpoisuus ja lainsäädännön sekä kunnan määräysten vaatimusten täytyminen. Arvion perusteella annettiin kiinteistöjen omistajille ehdotuksia järjestelmän kunnostamisen vaihtoehtoista. Kaikkia omistajia neuvottiin kulloinkin käytössä olleen järjestelmän oikeaan käyttöön ja huoltoon, esim. sakokaivojen tyhjennysten teettämiseen riittävän usein.

Neuvonnassa käytettiin apuna pääasiassa SYKE:n ja ympäristöministeriön julkaisemia neuvonta- ja tiedotusmateriaaleja. Painettuina niitä oli saatavilla kaikissa tilaisuuksissa joihin osallistuttiin ja niitä jätettiin kiinteistöikäyntien yhteydessä asukkaille.

Tarpeen mukaan asiakkaille jaettiin tarkempaa tietoa myös suunnittelijoista, kuivakäymälöistä (Huussi-seuran tuottamat julkaisut), sakokaivolietteiden kalkkistabiloinnista (kalkkistabilointiohje) ja omien talousvesikaivojen ylläpidosta (Hyvä kaivo- ja kaivoveden analyysitulkit –esitteet).

5.1 Toteutustapa

Kiinteistökäyntejä tehtiin sekä asiakkaiden pyynnöstä että kuntien kanssa sovituille alueille. Alueellisessa neuvonnassa kunnat toimittivat hankkeelle haluamansa alueen kiinteistöjen ja niiden omistajien osoitteet, joiden perusteella hanke suunnitteli neuvonnan toteutuksen ja lähetti omistajille kirjeitse ehdotuksen neuvonta-ajasta. Alueellisessa neuvonnassa käynnit pyrittiin sijoittamaan arkipäiviin 9-16 väliseen aikaan. Mikäli arkipäivät tai ehdotettu kellonaika eivät sopineet, voitiin neuvojan kanssa tarvittaessa muuttaa ajankohta iltaan tai viikonlopuksi. Aikojen siirtämistä tai perumista varten kirjeessä oli neuvojan yhteystiedot ja kehoitus ottaa tarvittaessa yhteyttä. Kirjeessä oli pyyntö ottaa neuvojaan myös yhteyttä, jos asukas ei halunnut neuvontakäyntiä tai mikäli kiinteistö kuului ns. vähäisten vesien luokkaan; ei ole varustettu vesikäymälällä, pesukoneilla, suihkulla, lämminvesivaraajalla tai ammeella.

Neuvonta-aikoja oli mahdollista varata kaikkien tilaisuuksien ja tapahtumien yhteydessä sekä puhelimitse ja sähköpostilla. Kiinteistökohtaiset neuvontakäynnit pyrittiin tekemään asiakkaille mahdollisimman hyvin sopivaan aikaan. Neuvontakäynnit pyrittiin järjestämään siten, että samalla matkalla käytiin useissa kohteissa. Muutamia käyntejä tehtiin harkinnan ja tarpeen mukaan yksittäin.

Neuvontakäynnillä kulunut aika vaihteli 30 minuutista 1,5 tuntiin. Kiinteistöllä selvitettiin olemassa olevat jätevesien käsittelyjärjestelmät ja niiden kunto. Kunnan arvioinnin yhteydessä avattiin saostus- ja umpisäiliöiden kannet, mikäli ne kohtuullisella vaivalla saatiin auki. Säiliöiden kuntoa arvioitiin ensivaiheessa silmämääräisten havaintojen avulla. Betonisten säiliöiden rapautumista kokeiltiin myös mittakepillä, raapaisemalla säiliöiden sisäpintaa kepin päässä olevalla piikillä.

Niissä tapauksissa, joissa säiliöt näyttivät päällisin puolin hyväkuntoisilta ja joiden ikä oli alle 20 vuotta, mitattiin myös säiliöiden tilavuus. Tilavuuden mittauksen yhteydessä selvisi samalla myös tiiviin pohja olemassaolo tai sen puuttuminen. Tilavuuden mittaukset tehtiin, koska säiliöiden vesitilavuus on olennainen osa niiden käyttökelpoisuuden arviointia. Kokemustemme mukaan asiakkaat eivät useinkaan osaa sanoa säiliöiden tilavuutta luotettavasti. Toisaalta riittävä tilavuus ei yksin tee säiliöstä käyttökelpoista, jos siitä puuttuu esim. pohja, joten oli hyvä selvittää myös pohjan olemassaolo.

Neuvojat tutkivat myös jätevesien/ puhdistettujen jätevesien purkupaikan sijainnin ja olosuhteet. Usein asukkaat eivät pystyneet tarkkaan osoittamaan purkupaikkaa, tai eivät tiedäneet sen sijaintia lainkaan. Monessa tapauksessa

kiinteistön omistajat osasivat kertoa, että putki menee ojaan, mutta sitä ei tosiasiassa löytynyt. Alun perin purku on siis voitu tehdä suoraan ojaan, mutta ajan saatossa putken pää on jäänyt piiloon maan alle.

5.2 Kiinteistöjen käyttö

Hankkeen aikana tehdyistä kiinteistökohtaisista neuvontakäynneistä 107 kpl kohdistui vakituisesti asutuille kiinteistöille ja 70 kpl vapaa-ajan asunnoille. Vakituisesti asuttujen kiinteistöjen määrä oli 60 % neuvotuista kiinteistöistä (edellisessä neuvontahankkeessa 45 %). Vakituisesti asuttujen kiinteistöjen määrä lisääntyi edelliseen neuvontahankkeeseen verrattuna, joka johtui lähinnä neuvonnan kohdistamisesta muutamilla neuvonta-alueilla vain vakituisen asutukseen ja mahdollisesti joskus tulevaisuudessa vapaa-ajan asutukseen. Monilla kohteilla oli myös erillinen ranta- tai pihasauna, jonka jätevesien käsittely arvioitiin samalla, näitä saunarakennuksia ei kuitenkaan kirjattu erillisiksi kiinteistöiksi tilastoihin.

Ikävapautuksen piirissä oli yhteensä 13 kiinteistöä, eli 7 % kaikista tehdyistä kiinteistökäynneistä. Ikävapautettujen määrä neuvotuista kiinteistöistä on vuosittain pysynyt määrältään lähes samana. Ikävapautuksen piirissä olevilla kiinteistöilläkin arvioitiin kunnostustarpeet ja annettiin ehdotukset kunnostusvaihtoehdoista. Osa ikävapautuksen piirissä olevista kiinteistönomistajista halusi kunnostaa järjestelmän perillisiä varten tai kiinteistön myyntiä ajatellen. Mikäli kunnostuksia ei tehdä, jää kiinteistölle neuvojan käynnistä kuitenkin arvio siitä, mitä järjestelmälle tulisi ja voisi jatkossa tehdä.

5.3 Kiinteistöjen jätevesijärjestelmien taso

Kiinteistöjen jätevesijärjestelmien taso on samankaltainen aikaisempien hankkeiden tulosten kanssa eikä ollut yllättävää, että vakituisesti asuttujen kiinteistöjen jätevesijärjestelmät olivat huonommassa kunnossa kuin vapaa-ajan asunnoilla. Aiemmin tehdyt jätevesiselvitykset löytyivät 38 kiinteistöltä eli 21 %:lta neuvotuista kiinteistöistä.

Vakituisesti asutut kiinteistöt olivat yhtä lukuun ottamatta tavanomaisesti varusteltuja painevedellisiä kiinteistöjä. Kaikki jätevedet käsiteltiin samassa järjestelmässä 73 % vakituisesti asutuista kiinteistöistä ja 27 % erilliskäsittelyssä, joko WC- ja pesuvesien erilliskäsittelyssä tai käymälätyyppinä oli kuivakäymälä (taulukot 2 ja 3).

Taulukoissa 2 ja 3 olevat ikävapautuksen piiriin kuuluvien kiinteistöjen jätevesijärjestelmät on sisällytetty järjestelmien kuntoarvioihin ja neuvottujen kiinteistöjen määrään. Niitä ei siten lasketa uudelleen yhteen kiinteistömäärän kanssa. Tämä johtuu siitä, että neuvojat arvioivat olemassa olevat jätevesien käsittelyjärjestelmät ja niiden kunnan kaikissa tapauksissa. Omistaja sai aina arvion järjestelmän kunnosta, jotta asiaa ei tarvitse arvailla esim. omistajan vaihtumisen yhteydessä.

Taulukko 2. Yhteenveto kiinteistöikäynneistä: kaikkien jätevesien käsittely yhdessä (vakituinen asutus)

	Järjestelmä, jossa kaikki jätevedet käsitellään yhdessä (käytössä vesi-wc)	Vakituinen asutus			Vak. yht.
		HETI ! (A)	JOSKUS X (B)	SELVITÄ? (C)	
		KPL	KPL	KPL	
	Saostussäiliö (1, 2 tai 3-osastoinen), joiden jälkeen ei muuta käsittelyä	4	13	1	
	Muu (järjestelmä joka ei ole riittävä)	24	14	5	
	Järjestelmä riittämätön - yhteensä	28	27	6	61
	Vanha maaperäkäsittely	4	0	0	
	Muu (pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu)	3	0	0	
	Pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu - yhteensä	7	0	0	7
	Toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	1	3	0	
	Toimiva ja riittävä laitepuhdistamo	3	2	0	
	Kaikki jätevedet umpisäiliöön	1	0	0	
	Muu (järjestelmä kunnossa)	0	0	0	
	Järjestelmä kunnossa - yhteensä	5	5	0	10
	Neuvottuja kiinteistöjä	40	32	6	
	Ikävapautettujen kiinteistöjen määrä	6	4	1	
	Yhteensä	40	32	6	78

Taulukko 3. Yhteenveto kiinteistökäynneistä: wc-vesien käsittely erillään tai kuivakäymälä (vakituinen asutus)

	Järjestelmä, jossa wc-vedet ja muut jätevedet käsitellään erikseen tai wc-vesiä ei ole	Vakituinen asutus			Vak. Yht.
		HETI ! (A)	JOSKUS X (B)	SELVITÄ? (C)	
		KPL	KPL	KPL	
	Järjestelmä riittämätön - yhteensä	8	12	1	21
	Pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanhe- neva ratkaisu - yhteensä	6	0	0	6
	Umpisäiliö + toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	1	0	0	
	Umpisäiliö + toimiva ja riittävä laitepuhdistamo (harmaavesisuodatin)	0	0	0	
	Umpisäiliö + muu riittävä käsittely	0	0	0	
	Kuivakäymä + toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	0	0	0	
	Kuivakäymä + toimiva ja riittävä laitepuhdistamo (harmaavesisuodatin)	0	0	0	
	Kuivakäymälä + muu riittävä käsittely	0	0	0	
	Muu (järjestelmä kunnossa)	0	0	0	
	Järjestelmä kunnossa - yhteensä	1	0	0	1
	Jäteveden määrä vähäinen - yhteensä	1	0	0	1
	Neuvottuja kiinteistöjä	16	12	1	
	Ikävapautetut kiinteistöt	2	0	0	
	Yhteensä	16	12	1	29

Vapaa-ajanasunnoista kaikki jätevedet käsiteltiin samassa järjestelmässä 30 % neuvotuista kiinteistöistä. Kuivakäymällä varustettuja tai muulla tavoin käymäläjätteet ja pesuvedet erottelevia järjestelmiä löytyi 70 % neuvontakohteista. (taulukko 4 ja 5) Vapaa-ajan asunnoista 49 % oli vähäisten jätevesien kiinteistöjä, jotka oli varustettu kuivakäymälällä.

Taulukko 4. Yhteenveto kiinteistökyynneistä: kaikkien jätevesien käsittely yhdessä ja käytössä vesi-WC (vapaa-ajan asutus)

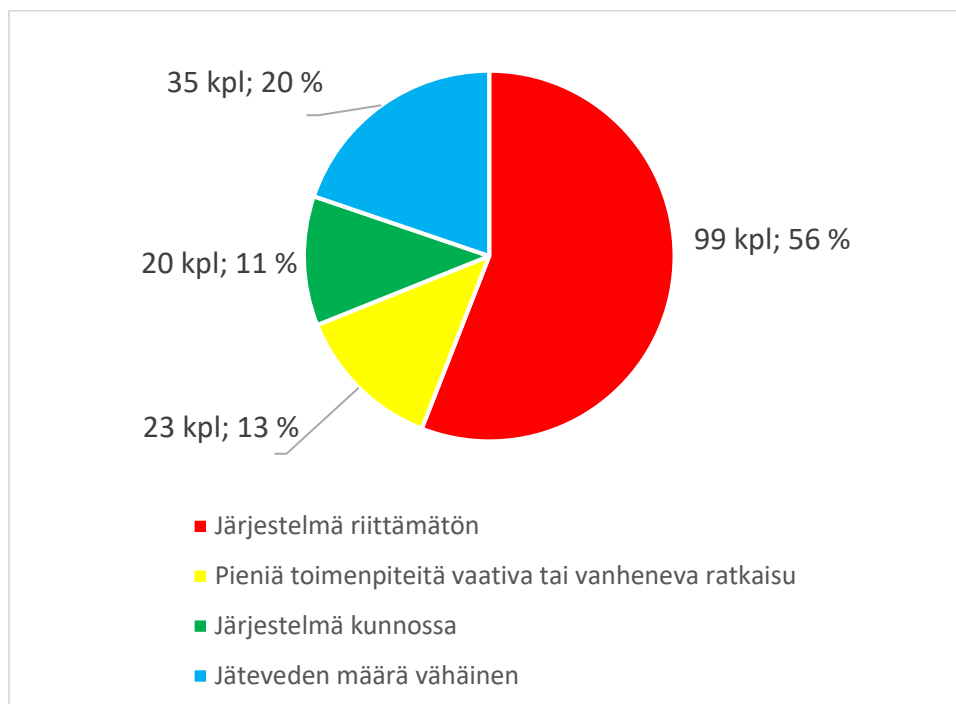
	Järjestelmä, jossa kaikki jätevedet käsitellään yhdessä (käytössä vesi-wc)	Vapaa-ajan asutus			Yht.
		HETI ! (A)	JOSKUS X (B)	SELVITÄ ? (C)	
		KPL	KPL	KPL	
	Saostussäiliö (1, 2 tai 3-osastoinen), joiden jälkeen ei muuta käsittelyä	0	0	0	
	Muu (järjestelmä joka ei ole riittävä)	10	1	1	
	Järjestelmä riittämätön - yhteensä	10	1	1	12
	Vanha maaperäkäsittely	0	0	0	
	Muu (pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu)	3	0	0	
	Pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu - yhteensä	3	0	0	3
	Toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	0	1	1	
	Toimiva ja riittävä laitepuhdistamo	0	0	0	
	Kaikki jätevedet umpisäiliöön	4	0	0	
	Muu (järjestelmä kunnossa)	0	0	0	
	Järjestelmä kunnossa - yhteensä	4	1	1	6
	Neuvottuja kiinteistöjä yhteensä	17	2	2	21

Taulukko 5. Yhteenveto kiinteistökyynneistä: wc-vesien käsittely erillään tai kuivakäymälä (vapaa-ajan asutus)

	Järjestelmä, jossa wc-vedet ja muut jätevedet käsitellään erikseen tai wc-vesiä ei ole	Vapaa-ajan asutus			Yht.
		HETI ! (A)	JOSKUS X (B)	SELVITÄ ? (C)	
		KPL	KPL	KPL	
	Järjestelmä riittämätön - yhteensä	4	1	0	5
	Pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu - yhteensä	7	0	0	7
	Umpisäiliö + toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	0	0	0	
	Umpisäiliö + toimiva ja riittävä laitepuhdistamo (harmaavesisuodatin)	1	0	0	
	Umpisäiliö + muu riittävä käsittely	0	0	0	
	Kuivakäymä + toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	1	0	0	
	Kuivakäymä + toimiva ja riittävä laitepuhdistamo (harmaavesisuodatin)	0	0	0	
	Kuivakäymälä + muu riittävä käsittely	1	0	0	
	Muu (järjestelmä kunnossa)	0	0	0	
	Järjestelmä kunnossa - yhteensä	3	0	0	3
	Jäteveden määrä vähäinen - yhteensä	31	2	1	34
	Neuvottuja kiinteistöjä yhteensä	45	3	1	49

5.4 Yhteenveto käynneillä annetuista arvioista

Kaikilla neuvontakäyntien kohteena olleilla kiinteistöillä arvioitiin jätevesien käsittelyjärjestelmän kunto ja käyttökelpoisuus kohteessa, suhteessa lainsäädännön ja kunnan määräysten vaatimuksiin. Ikävapautettujen kiinteistöjen jätevesien käsittelyjärjestelmien kuntoarviot sisältyvät alla oleviin kaavioihin.

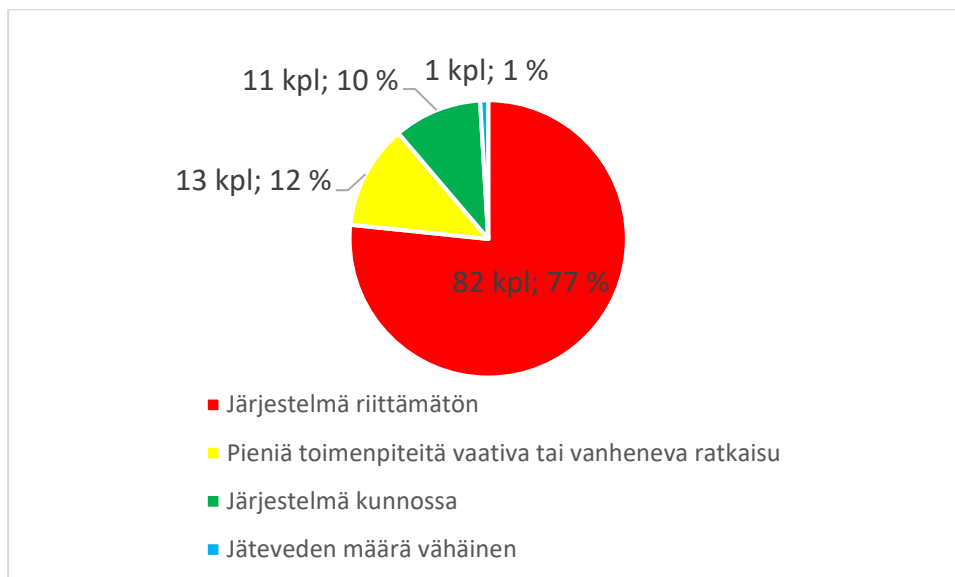
Kuvio 1. Järjestelmien kuntoarviot kaikilla neuvontakäyntien kohteilla, n=177

Vaatimukset täyttävä ja toimiva jätevesien käsittelyjärjestelmä oli 11 %:lla kaikista neuvontakäynnin kohteena olleista kiinteistöistä (kuvio 1). Vähäisten vesien luokkaan kuului 20 % neuvotuista kiinteistöistä. Yhteensä siis 31 %:lla neuvotuista kohteista ei ollut akuuttia tarvetta kunnostaa nykyistä järjestelmäänsä. Pieniä toimenpiteitä vaativa järjestelmä oli 13 % kiinteistöistä. Näihin kuuluivat myös järjestelmät, jotka olivat rakenteidensa puolesta kunnossa, mutta eivät soveltuneet rakennuspaikalle kunnan voimassa olleiden määräysten mukaan. Merkittäviä ja pikaisesti tehtäviä kunnostustoimia tarvitaan 56 %:lla kaikista neuvotuista kiinteistöistä.

5.4.1 Arviot vakituisesti asutuilla kiinteistöillä

Suurimmalla osalla neuvotuista vakituisesti asutuista kiinteistöistä järjestelmät vaativat merkittäviä kunnostustoimia tai uudelleen rakentamista. Arvioiden mukaan 77 %:lla kiinteistöistä jätevesijärjestelmä ei täytä nykyisiä vaatimuksia

(kuvio 2). Pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu on 12 %:lla vakituisessa käytössä olevista kiinteistöistä. Jätevesijärjestelmä oli kunnossa vain 10 %:lla kiinteistöistä (vihreä) ja niin ikään 1 %:lla kiinteistöistä, jossa käymälätyypinä oli kuivakäymälä ja joka oli vähäisten vesien luokassa.

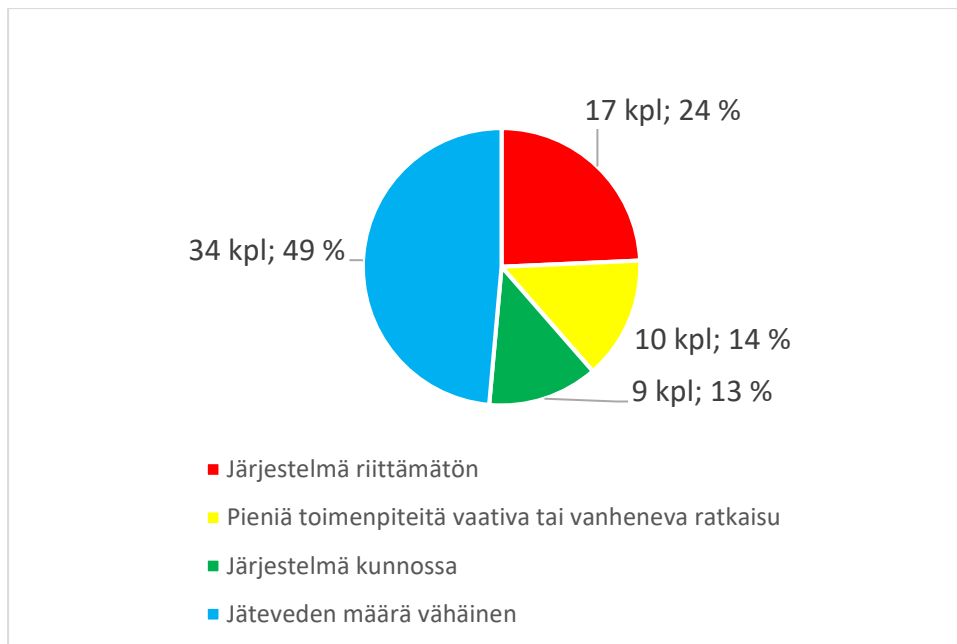
Kuvio 2. Järjestelmien kuntoarviot vakituisilla asunnoilla, n=107

5.4.2 Arviot vapaa-ajan asunnoilla

Vajaa puolet (49 %) neuvotuista vapaa-ajan kiinteistöistä kuului vähäisten vesien luokkaan, jolloin niiden käymälätyypinä on kuivakäymälä ja niitä ei ole varustettu pesukoneilla, suihkulla, lämminvesivaraajalla tai ammeella. Talousvesi kannetaan, johdetaan kesävesiletkulla tai kiinteällä vesijohdolla ja veden käyttö voidaan arvioida vähäiseksi. Alueellisen neuvonnan vapaa-ajan asunnoista vähäisten vesien kiinteistöjä on kuitenkin tilastoitua enemmän, koska kiinteistöjen omistajille lähetetyssä kirjeessä heitä pyydettiin ottamaan yhteyttä neuvojaan, jolloin yhteydenotto johti usein neuvontakäynnin peruuntumiseen ja mahdollinen neuvonta pystyttiin hoitamaan puhelimitse.

Vapaa-ajan asunnoista 51 % oli vähäistä suurempi varustustaso. Jätevesien käsittelyjärjestelmä oli riittävä ja toimintakuntoinen 13 %:lla vapaa-ajan asunnoista. Pienillä kunnostuksilla selviää neuvojien arvioiden mukaan 14 %:lla neuvotuista kohteista. Vapaa-ajan asunnoista 24 %:ssa järjestelmä vaatii kunnostusta tai uusimista. Näistä kohteista lähes kaikilla oli käytössä vesikäymälä ja useat niistä olivat aiemmin toimineet vakituisina asuintoina. Pelkästään loma-asunnoiksi rakennetut ja samalla vesikalustukseltaan runsaasti varustellut kiinteistöt olivat selvänä vähemmistönä.

Kuvio 3. Järjestelmien kuntoarviot vapaa-ajan asunnoilla, n=70

5.5 Yhteenveto käynneillä annetuista toimenpide-ehdotuksista

Kiinteistökäynneillä annettiin jätevesijärjestelmien kuntoarvioiden lisäksi ehdotuksia kunnostusvaihtoehdoista sekä neuvottiin järjestelmien oikeaa ylläpitoa. Useimmille kiinteistöille oli arvioiden mukaan käytettävissä useita eri vaihtoehtoja, joten raportteihin kirjattuja ehdotuksia on kappalemääräisesti enemmän kuin neuvottuja kiinteistöjä. Taulukoissa 6 ja 7 on esitetty kiinteistöille ehdotetut kunnostusvaihtoehdot.

Neuvojen tekemien toimenpide-ehdotusten perusteella vakituisesti asutuilla kiinteistöillä tyypillisesti kunnostustarvetta oli saostussäiliöissä (kokonaan uusiminen, korjaus tai tilavuuden lisäys)(taulukko 6). Yleensä saostussäiliön kunnostamisen lisäksi ehdotettiin maapuhdistamon rakentamista. Yleisemmin maapuhdistamotyyppiksi ehdotettiin suoraan maasuodattamaa, mutta ehdotuksena oli usein myös maapuhdistamo, jonka tyypin suunnittelija valitsee. Toiseksi yleisemmin jätevesijärjestelmätyypiksi ehdotettiin laitepuhdistamaa. Ehdotettuja toimenpiteitä olivat myös umpisäiliö wc-vesille ja täyttymishälyttimen lisääminen umpisäiliöön sekä vesikäymälän vaihtaminen kuivakäymäläksi. Muita ehdotettuja toimenpiteitä olivat liittyminen lähistöllä olevaan viemäriverkostoon (10 kpl) tai saostussäiliöiden varustaminen T-haaroilla ja kentän imeytysputkien varustaminen tuuletusputkilla.

Taulukko 6. Toimenpide-ehdotukset vakituisesti asutuilla kiinteistöillä

Toimenpide-ehdotukset: vakituiset asunnot	Kpl
wc:n vaihto kuivakäymäläksi tai kuivakäymälä lisäksi	13
wc:n uusinta vähävetiseksi huuhtelukäymäläksi	0
saostussäiliöiden kunnostus / uusiminen ja/ tai lisäys	67
umpisäiliö WC-vesille	32
umpisäiliö kaikille vesille	17
hälyttimen lisäys umpisäiliöön	25
maapuhdistamo, jonka tyyppin suunnittelija valitsee	28
imeytyskentän rakentaminen	11
maasuodattamon rakentaminen	50
fosforinpoiston lisääminen	7
harmaavesisuodatin	7
laitepuhdistamo	39
muu, mikä?	11

Vapaa-ajan asunnoille annetut toimenpide-ehdotukset on esitetty taulukossa 7. Noin puolet neuvotuista vapaa-ajan asunnoista kuului vähäisten vesien luokkaan, joilla käymälätyyppinä oli kuivakäymälä ja pesuvesien käsittely oli jo riittävän hyvin hoidettu. Näilläkin kohteilla annettiin joitakin ohjeita esim. käymäläjätteen asianmukaiseen käsittelyyn tai imeytyskaivojen huoltoon. Ohjeita ei kuitenkaan merkitty tähän taulukkoon, koska kyse on enemmän oikeasta käytöstä kuin kunnostustoimista.

Taulukko 7. Toimenpide-ehdotukset vapaa-ajan kiinteistöillä

Toimenpide-ehdotukset: vakituiset asunnot	Kpl
wc:n vaihto kuivakäymäläksi tai kuivakäymälä lisäksi	8
wc:n uusinta vähävetiseksi huuhtelukäymäläksi	0
saostussäiliöiden kunnostus / uusiminen ja/ tai lisäys	7
umpisäiliö WC-vesille	7
umpisäiliö kaikille vesille	9
hälyttimen lisäys umpisäiliöön	7
maapuhdistamo, jonka tyyppin suunnittelija valitsee	4
imeytyskentän rakentaminen	5
maasuodattamon rakentaminen	6
fosforinpoiston lisääminen	1
harmaavesisuodatin	13
laitepuhdistamo	0
muu, mikä?	2

Useimmin ehdotettu toimenpide oli harmaavesisuodattimen rakentaminen pesuvesille. Muita mahdollisia kunnostustoimia olivat umpisäiliön rakentaminen kaikille jätevesille tai pelkille wc-vesille sekä täyttymishälyttimen lisäys

umpisäiliöön. Vaihtoehtona tarjottiin myös vesikäymälän korvaamista kuiva-käymällä. Saostussäiliöiden kunnostus ja/tai lisäys oli yleinen toimenpide-ehdotus, jonka rinnalla ehdotettiin usein maapuhdistamon rakentamista. Muu, mikä? –kohta pitää sisällään mm. rannan läheisyydessä olevan vähäisten vesien kiinteistön pesuvesien pumppaamisen kauemmaksi rannasta.

6 Arvio hankkeen onnistumisesta ja saatu palaute

Hankkeen aloitus sijoittui ajankohtaan, jossa uudet jätevesisäädökset olivat juuri astuneet voimaan. Muutaman vuoden kestänyt lainsäädännön muutosten odottelu oli päätynyt ja tiedottamiselle oli suuri tarve. Hankkeesta oltiin välittömästi yhteydessä kuntiin. Osa kunnista tarttui tilaisuuteen, tilasi hankkeelta jätevesi-infon tai neuvontapisteen tapahtumaan, mutta valitettavasti kaikki kunnat eivät olleet kiinnostuneet tilaisuuksien järjestämisestä. Varsinkin jätevesiviikolla ja alkukesästä järjestetyissä tilaisuuksissa osallistujia oli paljon ja keskustelu vilkasta. Kesän aikaan tapahtumien yhteydessä järjestetyissä neuvontapisteissä kävijöiden määrä oli vaihtelevaa. Tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden määrässä päästiin hankesuunnitelman tavoitteisiin (liite 1). Myös puhelin- ja sähköpostineuvonnassa ylitettiin tavoitteet. Osa neuvontakäynnin peruneista merkittiin puhelin- ja sähköpostineuvonnan asiakkaiksi, koska käynnin perumisen yhteydessä kiinteistön tilanne käytiin lyhyesti läpi asiakkaan kanssa. Yksilöidyn neuvonnan osalta päästiin siis tavoitteisiin, joka voidaan arvioida hyväksi tulokseksi.

Kiinteistökohtaisten neuvontakäyntien osalta jäätiin tavoitteista, jotka saavutettiin 44 %:sesti. Tulos oli hieman parempi kuin edellisessä neuvontahankkeessa (33 %). Vaikka tilattujen neuvontakäyntien määrä lisääntyi hieman edellisvuodesta, määrä jäi 18 %:iin kaikista neuvontakäynneistä. Kiinteistökohtainen neuvonta olikin lähes kokonaan kuntien osoittamien neuvonta-alueiden varassa.

Hankkeen tiedusteluista ja yhteydenotoista huolimatta neuvonta-alueita saatiin alkukesästä vain kahdesta kunnasta ja heinäkuussa kolmannelta kunnasta. Elokuussa kuntia lähestyttiin sähköpostiviestillä, jossa ilmoitettiin hankkeen toiminnan loppuvan, ellei kuntien kiinnostus hanketta kohtaa parane ja elleivät kunnat osoita lisää neuvonta-alueita hankkeelle. Tämän jälkeen saatiin 5 kunnasta neuvonta-alueita ja lisäksi ehdotettuja neuvonta-alueita seuraavalle vuodelle. Neuvottavia kohteita pyrittiin hankkimaan myös lehti-ilmoituksin, joita julkaistiin kolmessa lehdessä elo-syyskuun aikana. Lehti-ilmoitukset eivät lisänneet neuvontakäyntien kysyntää. Tiedossa on vain yksi tehty neuvonta, joka tilattiin lehti-ilmoituksen perusteella.

Kiinteistökohtaisten neuvontakäyntien yhteydessä saatiin asiakkailta suullista palautetta neuvonnasta. Neuvojan vastaanottaneilla kiinteistöillä suhtautuminen neuvontaan oli pääsääntöisesti positiivista. Ilmeistä oli myös se, että neuvonnan tilanneiden asiakkaiden palaute neuvonnasta oli myönteisempää kuin tarjotun neuvonnan asiakkaiden palaute. Asiakkaat pitivät erityisen hyvänä hankkeemme linjausta siitä, ettei mitään tietoja luovuteta kuntien viranomaisille, tai muillekaan tahoille. Saatuja palautteita kirjattiin muistiin ja käsiteltiin hankepalavereissa.

Kunnilta saatu palaute oli pääasiallisesti positiivista ja neuvontaa pidettiin tarpeellisena. Muutamissa kunnissa oli tapana ohjata asiakkaita ottamaan yhteyttä neuvojaan, joka osaltaan helpotti viranomaisen työtä. Välillä kuntien viranomaiset itsekin kääntyivät neuvojen puoleen jätevesikysymyksissä. Kiitosta saatiin asiantuntevasta ja luotettavasta neuvonnasta sekä sen maksuttomuudesta.

7 Johtopäätökset

Keväällä hankkeen alkaessa toiveena oli, että kahden vuoden lainsäädäntömuutosten odottelun jälkeen kysyntää maksuttomalle ja puolueettomalle neuvonnalle olisi ollut yhtä paljon kuin vuonna 2014 tai merkittävästi edellistä vuotta (2016) enemmän. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan passiivinen odottelu oli jäänyt päälle. Odottelua oli havaittavissa kiinteistöjen omistajien lisäksi viranomaistenkin keskuudessa. Useat hajajätevesilainsäädäntöön tehdyt muutokset olivat nähtävästi vieneet uskottavuuden asiaan.

Neuvontakäynneillä ilmeni, että jatkuvat säädösmuutokset olivat aiheuttaneet asukkaille myös epäselvyyttä. Moni oli jäänyt odottelemaan valmistuvaa lainsäädäntöä ja hämmästyti, että muutokset oli jo tehty ja saatettu voimaan. Jätevesineuvonnalle oli ja on edelleen tarvetta. Toisaalta asukkaat pitivät ns. kivan maan kiinteistöjen vapauttamista aikaan sidotusta kunnostusveloitteesta erittäin hyvänä. Ranta- ja pohjavesialueita koskevaa määräaika pidettiin melko yleisesti kohtuullisena.

Kiinteistönomistajien epätietoisuus uusien säädösten voimaan astumisesta kertoo myös sen, että oikeanlainen uutisointi jätevesiasioista ei ole saanut riittävästi näkyvyyttä mediassa. Paikallislehdetkään eivät olleet aiheesta kiinnostuneita, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, vaikka hanke tarjosi niille valmiita artikkelitekstejä sellaisenaan tai vapaasti muokattavina julkaistavaksi.

Jätevesijärjestelmien uusimistahti on ollut viimeiset vuodet hyvin hidasta. Asukkaat eivät edelleenkään tiedosta itsenäisesti kiinteistönsä jätevesien käsittelyn tilaa, eikä jätevesijärjestelmän uudistamistarvetta. Haasteena on asukkaiden motivointi ja aktivointi järjestelmien kunnostamiseen, sekä kunnostustarpeen arviointiin. Järjestelmien kunnostustoimille annettu siirtymäaika ranta- ja pohjavesialueilla on jo vähissä, sitä on jäljellä vajaa kaksi vuotta.

Jätevesineuvontaa tarvitaan edelleen, mutta toimien onnistuminen ei ole mahdollista ilman viranomaisten yhteistyötä ja tukea. Keski-Suomessa kiinteistökohtainen neuvonta on, kokemuksen perusteella, suurimmalta osin alueellisen neuvonnan varassa. Ilman kuntien aktiivisesti osoittamia neuvonta-alueita ja valtuutusta lähestyä kiinteistöjen omistajia, ei hankkeella ole toimintaedellytyksiä. Myös kunnissa pidettävien info-tilaisuuksien taustalle tarvitaan viranomaisten tuki.

Jätevesineuvonnan tarkoitus on edistää jätevesilainsäädännön tavoitteiden toteutumista kunnissa motivoimalla, neuvomalla ja auttamalla asukkaita hankkeessa eteenpäin. Neuvonta auttaa osaltaan myös vähentämään viranomaisen työtaakkaa. Osa kunnista olikin oivaltanut, että maksutonta ja puolueetonta neuvontaa kannattaa hyödyntää silloin, kun sitä vielä on tarjolla.

Allekirjoitukset

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Pasi Raiskinmäki
Yksikönjohtaja

Tuija Manerus
Projektipäällikkö

Liitteet

1. Hankesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen

Hankesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen hankkeen aikana. Tavoitteet on päivitetty myönnetyn rahoituksen suhteessa.

	Hankesuunnitelmassa esitetty tavoite hankeajalle 1.4.2017-31.3.2018	Toteuma hankeaikana 1.4.2017-31.12.2017
Neuvontatilaisuudet		
Jätevesi-infot ja tilaisuudet		5 kpl
Jätevesiklinikat		0 kpl
Muut tilaisuudet ja tapahtumat		9 kpl
Tilaisuudet (yleisneuvonta) yhteensä		14 kpl
Osallistujamäärä tilaisuuksissa yhteensä	308 hlö	326 hlö
Yksilöity neuvonta		
Yksilöity jätevesineuvonta tilaisuuksien yhteydessä (sis. klinikat)		65 hlö
Puhelin- ja sähköpostineuvonta	154 kpl/hlö	170 kpl/hlö
Yksilöity neuvonta yhteensä	154 kpl/hlö	233 kpl/hlö
Kiinteistökohtaiset neuvontakäynnit	400 kpl	177 kpl
Yksilöity neuvonta + kiinteistökäynnit yhteensä, neuvotut henkilöt		410 hlö